

Voorstel aan college en raad

Nummer:	02430000079468
Datum:	8 augustus 2022
Opsteller:	D.J.A. van Summeren
Portefeuillehouder:	Wethouder M. Pijnenburg
Onderwerp:	Kaders en strategie voor Water- en Klimaatadaptatieplan

Het college van B&W besluit:

1. De raad kennis te laten nemen van de *Klimaat effectatlas Harderwijk* (bijlage 1);
2. De raad voor te stellen om de ambities die voor de pijler klimaatadaptatie zijn opgenomen in de Duurzaamheidsvisie De Duurzame Stad aan te scherpen door (zie ook bijlage 2):
 - Voor klimaatteffect wateroverlast toe te voegen:
“Wateroverlast accepteren we volgens de wateroverlast-acceptatiecriteria” (bijlage 3)
 - Voor klimaatteffect *droogte* het criterium
“minimaal 40% van de jaarneerslag wordt in het gebied vastgehouden”
te vervangen door de volgende twee criteria:
 1. “Minimaal 40% van het oppervlak van de wijk is onverhard (privaat en openbaar)”
EN/OR
 2. “Minimaal 50% van de wijk heeft een duurzaam gescheiden rioolstelsel”
 - Voor het klimaatteffect *hitte* toe te voegen:
“In het openbare gebied is minimaal 20% schaduw, op een onbewolkte midzomerdag tussen 12:00 en 18:00 uur”;
3. De raad kennis te laten nemen van de opgaven per wijk, zoals deze staan beschreven in de *Gidsprincipes klimaat robuuste inrichting openbare ruimte* (bijlage 4);
4. De raad voor te stellen om voor de klimaatthema's *wateroverlast en droogte* te kiezen voor oplossingsrichtingen voor het afkoppelen van hemelwater volgens de *Beslisboom verwerken hemelwater* (bijlage 5);
5. De raad voor te stellen om voor het opstellen van een klimaatadaptatieplan te kiezen voor een mix van verschillende strategieën, met 1 strategie per klimaatthema;

Algemeen / Overkoepelend	Meekoppelen
Wateroverlast door overstroming	Monitoren en analyseren
Wateroverlast door extreme neerslag	Meekoppelen, bij aangetoond knelpunt op doelmatigheid.
Wateroverlast/onderlast door stijgende/dalende grondwaterstanden	Monitoren en analyseren
Hittestress bij te weinig schaduw	Meekoppelen, bij aangetoond knelpunt impact gestuurd.
Hittestress bij te grote afstand tot koelte	Meekoppelen
Droogte (lage sponswerking gebied)	Meekoppelen
Droogte met als gevolg onherstelbare schade aan waardevolle natuur	Monitoren en analyseren, bij aangetoond knelpunt urgentie gestuurd.
Natuurbrand	Meekoppelen (<i>met regionale aanpak</i>)

Inleiding

Aanleiding

In de Duurzaamheidsvisie De Duurzame Stad hebben we de pijler Klimaatadaptatie opgenomen. Onder deze pijler werken we er aan om de gemeente voor te bereiden op de veranderingen van het klimaat. Dat ook in Nederland het klimaat verandert is de afgelopen jaren duidelijk geworden. Met drie droge jaren op rij, gevolgd door extreme neerslag met overstromingen tot gevolg kunnen we daar niet meer omheen. Met dit collegevoorstel leggen we de bouwstenen voor het opstellen van een Water- en klimaatadaptatieplan, waarin we uitwerken wat we gaan doen om als gemeente in 2050 niet alleen waterrobuust, maar ook klimaatbestendig te zijn ingericht.

Kader

Landelijk

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (2018)

Regionaal

Regionaal Manifest Ruimtelijke Adaptatie (2017)

Regionaal Adaptatie Plan Manifestregio waterschap Vallei en Veluwe (2020)

Gemeente

Duurzaamheidsvisie Harderwijk (juli 2020)

Uitvoeringsagenda Duurzaamheidsvisie (19 mei 2021)

Zuiveringskring Afvalwaterketenplan WHEP 2015-2023

Nota Klimaatadaptief Bouwen Noord-Veluwe (2022)

Regierapport Omgevingsvisie Harderwijk (2022)

Alternatieven

2. De ambities niet aan te scherpen en een klimaatadaptatieplan opstellen op basis van de huidige ambities.
De betreffende criteria zijn in huidige vorm lastig meetbaar. Het wordt daardoor moeilijk om de voortgang te kunnen monitoren.
4. Niet kiezen voor oplossingsrichtingen voor het anders verwerken van hemelwater volgens de Beslisboom verwerken hemelwater.
Dan worden maatregelen getroffen in gebieden waar deze niet passend zijn of zelfs averechts kunnen uitpakken.
5. Kiezen voor een ander pakket aan strategieën.
Door het kiezen van andere strategieën voor de verschillende klimaatthema's wordt het waterrobuust en klimaatbestendig maken van de gemeente Harderwijk op een andere manier ingestoken. Afhankelijk van de gekozen strategieën heeft dit verschillende gevolgen. Zo veranderen de financiën, integraliteit en de transitiesnelheid naar een waterrobuuste en klimaatbestendige gemeente. Per strategie is dit uitgewerkt in bijlage 6.

Beoogd effect

Tot bouwstenen te komen die nodig zijn om een water- en klimaatadaptatieplan met uitvoeringsagenda en bijbehorende financiële paragraaf op te kunnen stellen.

Argumenten

1. De klimaateffectatlas geeft de huidige situatie weer.
De verschillende kaarten laten zien hoe kwetsbaar de gemeente Harderwijk nu is voor de effecten van de klimaatverandering. Conform landelijk deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie worden om de 4-6 jaar deze kaarten opnieuw gemaakt om de voortgang te kunnen zien en bij te stellen aan de meest actuele inzichten over de lange termijn klimaatscenario's.

2. De criteria kunnen scherper.

Bij de uitwerking van de gidsprincipes (zie beslispunt 3) is gebleken dat de criteria die zijn opgenomen in de duurzaamheidsvisie niet altijd het complete plaatje dekken of in de praktijk lastig meetbaar zijn. Met de voorgestelde aanpassingen wordt dat verbeterd. Aan de hand van de aangescherpte criteria kan de voortgang op het gebied van klimaatadaptatie beter worden gemonitord. Dit draagt bij aan een betere besturingsmogelijkheid voor het behalen van de doelen op het gebied van klimaatadaptatie.

3. De kwetsbaarheden en opgaven zijn per wijk globaal in kaart gebracht.

In de gidsprincipes voor een klimaatbestendige inrichting van de buitenruimte zijn de opgaven op het gebied van klimaatadaptatie per wijk in beeld gebracht in zogenaamde straatplaten. Daarnaast is aangegeven welke duurzame oplossingsrichtingen er mogelijk zijn om bestaand bebouwd gebied in 2050 klimaatbestendig te kunnen maken. Hierbij zijn eerst per wijk en per klimaateffect de opgaven in kaart gebracht op basis van de klimaateffectatlas, de ambities voor de pijler klimaatadaptatie uit de duurzaamheidsvisie, de beslisboom verwerken hemelwater en de voorgestelde acceptatiecriteria voor wateroverlast. De gidsprincipes geven aan hoe regenwater op een zo natuurlijk mogelijke manier langer in een gebied vastgehouden kan worden zonder wateroverlast. Hiermee wordt de sponswerking van het gebied verbeterd, waardoor het minder gevoelig is voor droogte in periode met heel weinig neerslag. Door meer groen en bomen ontstaat meer schaduw en verdamping waardoor ook het hitte-eiland effect tijdens hittegolven zal afnemen. Tenslotte dragen deze oplossingsrichtingen bij aan een groenere buitenruimte wat positief is voor mens, dier en plant.

Als laatste is een grove indicatie meegenomen van welke kosten deze opgave met zich meebrengt. Deze indicatie heeft een bandbreedte van +/- 50%. Een nauwkeurigere raming vergt aanzienlijk meer onderzoek en voorbereiding. Op het moment dat er werkzaamheden in een wijk worden voorbereid kunnen deze gidsprincipes gebruikt worden om de klimaatopgave meteen mee te nemen.

4. Met de *Beslisboom verwerken hemelwater* wordt duidelijk gemaakt waarom bepaalde oplossingsrichtingen in een bepaald gebied wel/niet worden gekozen.

Hiermee wordt voorkomen dat er willekeur ontstaat bij het kiezen van oplossingsrichtingen. En wordt voorkomen dat mogelijk niet passende oplossingsrichtingen worden gekozen. De afkoppelkansenkaart bij de beslisboom wordt al in de praktijk toegepast bij de beoordeling van subsidieaanvragen voor het vergroenen van private tuinen.

5. De in de matrix benoemde strategieën per klimaatadaptatiethema zijn de voor Harderwijkse context de meest passende strategieën

In bijlage 6: Notitie "Uitwerking en advies verschillende mogelijke strategieën" is uitgewerkt waarom voor deze strategieën per klimaatthema wordt gekozen.

Financiën

Tot 2050 worden de uitgaven om te komen tot een waterrobuust en klimaatbestendig Harderwijk geraamd tussen 10 en 30 miljoen euro (prijsspeil 2022). Op dit moment zijn er geen middelen in de meerjarenbegroting opgenomen om de structurele uitgaven voor maatregelen voor klimaatadaptatie te kunnen dekken. Voor de in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheidsvisie (mei 2021) benoemde projecten zijn wel middelen opgenomen, met uitzondering van *Klimaatbestendig Triasplein* en *Van plat dak naar groen dak*.

Dit collegevoorstel heeft geen directe financiële consequenties. Bij uitwerking van het Water- en klimaatadaptatieplan worden de kosten en mogelijke dekkingsbronnen verder uitgewerkt. Waarbij niet alle kosten voor de gemeente Harderwijk zullen zijn. Aanpassen aan het klimaat doen we samen. Samen met het Rijk, de provincie Gelderland, het waterschap Vallei en Veluwe (manifestregio) en daarbinnen de werkregio Noord-Veluwe (via cofinancieringen en subsidies) en natuurlijk samen met onze partners bij gebiedsontwikkelingen, inwoners en ondernemers.

Duurzaamheid

Dit voorstel moet helpen om gericht uitvoering te kunnen geven aan de pijler klimaatadaptatie. Bij de verschillende projecten en de aanpak van knelpunten worden veel dwarsverbanden gezien met biodiversiteit. Een groot punt voor het verminderen van hittestress en het verbeteren van de sponswerking is de aanleg van meer (duurzaam) groen. Zoals plantenrijke bermen en bomen met voldoende groeimogelijkheden. De pijler biodiversiteit en klimaatadaptatie gaan hand in hand.

De aanpak van de verschillende knelpunten en het omvormen van de gemeente naar een waterrobuuste en klimaatbestendige gemeente kan grotendeels volgens de principes van een circulaire economie. Zo kunnen bijvoorbeeld klinkers welke verwijderd worden voor meer groen, ergens anders gebruikt worden om asfalt te vervangen door klinkers. En vanuit de energietransitie zijn veel meekoppelkansen beschikbaar voor de pijler klimaatadaptatie. Bijvoorbeeld wanneer de straat open moet om de aardgasleiding te verwijderen, een warmtenet aan te leggen of elektriciteitsnet te verzwaren; dan kan deze straat gelijk klimaatadaptief heringericht worden.

Omgevingswet / Omgevingsvisie

Volgens de omgevingswet gaat het bij de fysieke leefomgeving zowel om de natuurlijke omgeving (water, bodem, lucht, natuur) als om elementen die de mens daarin heeft aangebracht, zoals bouwwerken, wegen en spoorwegen. In het regierapport Omgevingsvisie Harderwijk wordt de Harderwijkse Alliantiebenadering toegelicht. Klimaatverandering maakt onderdeel uit van de Natuurlijke alliantie, die gaat over wat de aarde ons gegeven heeft: bodem, water, natuur, groen en klimaat(verandering). Het ruimtelijk aanpassen aan de effecten van klimaatverandering vormt daarmee een van de fundamenteën voor de gemeentelijke omgevingsvisie, die nog moet worden vastgesteld.

Communicatie

De klimaat effectatlas Harderwijk (bijlage 1) is sinds de openbare informatiebijeenkomst van 6 oktober 2021 openbaar toegankelijk. Deze klimaat effectatlas is te bereiken via de gemeentelijke website www.duurzaaminharderwijk.nl

De overige stukken dienen als bouwstenen voor het water- en klimaatadaptatieplan. Zodra het water- en klimaatadaptatieplan zo ver is zal deze ter inzage gelegd worden. Dit moment wordt kenbaar gemaakt middels een persbericht.

Uitvoering

In de praktische uitvoering zijn we op onderdelen al bezig. Bij nieuwbouw worden water-robuuste en klimaat-bestendige eisen meegegeven aan ontwikkelaars. Bij rioolvervangingen wordt regenwater van het riool afgekoppeld. Bermen en grasvelden worden omgevormd naar prachtige bloemenvelden of wadi's. En met de stimuleringsregeling voor klimaatadaptieve maatregelen worden private eigenaren gestimuleerd om op eigen terrein maatregelen te gaan treffen. Door het beschikbaar stellen van een tegeltaxi maakt de gemeente het haar inwoners makkelijker.

Waar we naar toe willen is van ad-hoc binnen de beschikbare middelen vanuit realisatie en beheer naar meer structureel beleid met de daarvoor noodzakelijke middelen. Uiteraard in samenhang met de andere drie pijlers uit de duurzaamheidsvisie: biodiversiteit, energietransitie en circulariteit.

Na het vaststellen van de kaders en strategie stelt het college B&W een Water- en Klimaatadaptatieplan vast met daarin opgenomen een uitvoeringsagenda klimaatadaptatie. Deze uitvoeringsagenda gaat zowel over de lange termijn aanpak om in 2050 tot een waterrobuust en klimaatbestendig Harderwijk te komen, als over de prioritering van klimaatknelpunten welke op de korte termijn aangepakt moeten worden. De raad gaat over het beschikbaar stellen van de middelen en ziet toe op de uitvoering (jaarlijkse voortgangsmonitoring duurzaamheid breed).

Bijlagen

1. Klimaateffectatlas Harderwijk
2. Aangepaste criteria pijler klimaatadaptatie duurzaamheidsvisie
3. Wateroverlast-acceptatiecriteria
 - a. Infographic Wateroverlast-acceptatiecriteria
 - b. Toelichting wateroverlast-acceptatiecriteria
4. Gidsprincipes klimaat robuuste inrichting openbare ruimte
5. De beslisboom verwerken hemelwater
 - a. Bestuurlijke samenvatting van de rapportage Beslisboom verwerken hemelwater
 - b. Rapportage Beslisboom verwerken hemelwater
6. Notitie "Uitwerking en advies verschillende mogelijke strategieën"